

DE REUZENERTSWESP *LEUCOSPIS DORSIGERA* NIEUW VOOR NEDERLAND

(HYMENOPTERA: CHALCIDOIDEA)

Adrie van Heerden

Hoe een leek op het gebied van wespen en bijen toch een leuke vondst kan doen. Op zonnige dagen gaat de auteur regelmatig op 'tuinsafari'. Een tuin waarin rekening wordt gehouden met vogels en insecten, door keuze van beplanting en het ophangen van insectenhôtels. De inspanningen leverden op 23 juli 2014 een opvallende wesp op. In een bijna automatische reactie werden snel foto's gemaakt, in de hoop ze later te kunnen determineren. De wesp vloog daarna weg en werd niet meer gezien. Na determinatie blijkt het reuzenertswesp *Leucospis dorsigera* te zijn, een nieuwe soort bronswesp voor Nederland.

INLEIDING

Op 23 juli 2014 werd een vreemde wesp waargenomen in een achtertuin in Pijnacker tussen Rotterdam en Den Haag (Amersfoortcoördinaten 90-447). Het dier zat op bloemen van peen *Daucus carota* en later op een blad van de vlinderstruik *Buddleja*. Het wespje viel vooral op door het afgestompte achterlijf. Consultering van een eenvoudige insectengids en internetplaatjes leidde tot de reuzenertswesp *Leucospis dorsigera* Fabricius, 1775, een bronswesp (Chalcidoidea). De determinatie werd bevestigd door twee specialisten: Sandrine Ulenberg (Naturalis) en Hannes Baur (Naturhistorisches Museum Bern). Dit is de eerste waarneming van deze soort en tevens ook van het genus *Leucospis* en de familie Leucospidae in Nederland.

SYSTEMATIEK EN HERKENNING

De bronswespen vormen één van de grootste groepen van insecten. Het zijn zeer kleine tot kleine dieren. De meeste 'grote' soorten behoren tot de familie Leucospidae, die variëren tussen de 4 en 15 mm. In Europa zijn zes soorten bekend. De geelzwarte wesp valt op door het afgestompte achterlijf, brede achterdijen en vooral door de legboor die in een over het achterlijf gebogen buis ligt en reikt tot aan het borststuk. De vleugels zijn

net als bij de plooiwesp (Vespidae) gevouwen (fig. 1). Het afgebeelde vrouwtje is, door nameten van het blad, geschat op 13 mm, wat aan de bovengrens ligt van de in literatuur aangegeven maat (5,7-13,2 mm).

LEEFWIJZE

De reuzenertswesp is een parasitaire wesp met als bekende gastheren soorten van vooral solitaire bijen uit de familie Megachilidae uit de genera *Anthidium* en *Osmia* en op boorkevers (familie

Figuur 1. Vrouwtje van *Leucospis dorsigera*, gefotografeerd in Pijnacker. Foto Adrie van Heerden.

Figure 1. Female of *Leucospis dorsigera*, photographed in Pijnacker. Photo Adrie van Heerden.

Bostrichidae). Ook is de soort een hyperparasiet op de parasitaire wespen als *Xorides corcyrensis* (Ichneumonidae). Voor een volledig overzicht zie tabel 1.

Voor het afzetten van de eieren kromt het wijfje het achterlijf sterk, waarbij het lijkt of het achterlijf in tweeën breekt. Hiermee wordt ruimte gecreëerd om de legboor uit te vouwen. De legboor wordt door de wand van de nestcel geprikt, waarna de eieren in het nest van de bij worden gelegd. De jonge larve doodt aanwezige eieren en larven van andere parasieten en zuigt de larve de gastheer leeg. De larven kunnen overwinteren, maar komen ook uit als tweede generatie binnen een seizoen.

Volwassen dieren bezoeken bloemen. Het zijn vaak schermbloemen (Apiaceae), zoals wilde peen *Daucus carota* en pastinaak *Pastinaca sativa* (Renneson 2005). Peeters & Kuper (2006) noemen naast wilde peen andere schermbloemigen en wolfsmelk *Euphorbia*. De soort is in de tuin in Pijnacker gevonden op peen die er doorgeschoten stond te bloeien uit vogelzaad.

GASTHEREN

Bij de vondst van een enkel individu is het lastig te bepalen of er sprake is van een (beginnende) populatie. Een aanwijzing kan gevonden worden in de aanwezigheid van mogelijke gastheren. De bijen uit de tuin en omgeving zijn niet systematisch onderzocht, maar van de bekende gastheren (tabel 1) komt alleen de rosse metselbij *Osmia bicornis* ter plekke voor. Deze soort nestelt in het insectenhotel (fig. 2). Verder komt de grote wolbij *Anthidium manicatum* voor. Deze soort staat zelf niet op de lijst met gastheren, maar wel enkele andere vertegenwoordigers uit dezelfde groep. Het is zeer wel mogelijk dat de reuzenertswesp bij de grote wolbij kan parasiteren (pers. med. H. Baur). De meest waarschijnlijke gastheer van de reuzenertswesp in Pijnacker is voorslansvogel (fig. 2), maar nader onderzoek is noodzakelijk.

DISCUSSIE

De reuzenertswesp is bekend van Centraal-Azië, Midden- en Oost-Europa en Noord-Afrika. De

Tabel 1. Gastheren van *Leucospis dorsigera*. Bron: Noyes (2014).

Table 1. Hosts of *Leucospis dorsigera*. Source: Noyes (2014).

Groep	Soort	Nederland	Omgeving Pijnacker	Type gastheer
Coleoptera: Bostrichidae	<i>Apate monacha</i>	nee		primair
Coleoptera: Cerambycidae	<i>Osphranteria coerulescens</i>	nee		primair
Hymenoptera: Apidae	<i>Anthidiellum strigatum</i>	ja	nee	primair
	<i>Anthidium diadema</i>	nee		primair
	<i>Chalicodoma ericetorum</i>	ja	omgeving Rotterdam	primair
	<i>Osmia adunca</i>	ja	nee	primair
	<i>Osmia bicornis</i>	ja	ja	primair
	<i>Osmia cornuta</i>	ja	zeldzaam	primair
	<i>Osmia fedtschenkoi</i>	nee		primair
	<i>Osmia ligurica</i>	nee		primair
	<i>Osmia niveata</i>	ja	nee	primair
	<i>Osmia parietina</i>	ja	nee	primair
	Hymenoptera: Ichneumonidae	<i>Xorides corcyrensis</i>	nee	

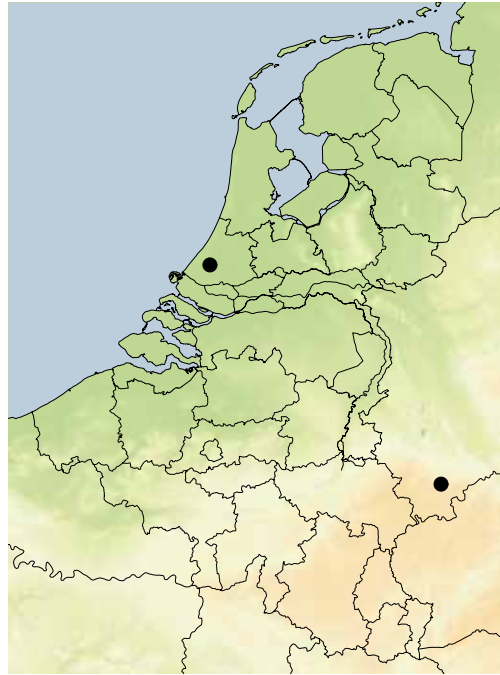
Figuur 2. Mannetje van de rosse metselbij *Osmia bicornis*, mogelijke gastheer van *Leucospis dorsigera* in Pijnacker. Foto Adrie van Heerden.

Figure 2. Male of *Osmia bicornis*, the possible host of *Leucospis dorsigera* in Pijnacker. Photo Adrie van Heerden.

soort breidt het areaal uit naar het (noord)-westen. Renneson (2005) geeft de eerste waarneming in België, in 2001. Peeters & Kuper (2006) vonden de soort in de Eifel en melden dat de reuzenertswesp Nederland nadert (fig. 3). Het zal interessant om de komende jaren te onderzoeken of de soort al op meer plekken in ons land voorkomt en zich verder zal uitbreiden.

DANKWOORD

Enkele mensen hebben geholpen bij de totstandkoming van dit artikel: Sandrine Ulenberg (Naturalis) en Hannes Baur (Naturhistorisches Museum Bern) voor hulp bij de determinatie van de reuzenertswesp en het leveren van aanvullende informatie en Ivo Raemakers voor de determinatie van aangetroffen bijen in de tuin.

Figuur 3. Vindplaats van *Leucospis dorsigera* in Nederland en dichtstbijzijnde vindplaats in het buitenland.

Figure 3. Locality of *Leucospis dorsigera* in the Netherlands and the nearest locality abroad.

LITERATUUR

- Baur, H. & F. Amiet 2000. Die Leucopsidae (Hymenoptera: Chalcidoidea) der Schweiz, mit einem Bestimmungsschlüssel und Daten zu den europäischen Arten. – *Revue Suisse de Zoologie* 107: 359-388.
- Peeters, T.M.J. & J.T. Kuper 2006. De wesp *Leucospis dorsigera* (Hymenoptera: Chalcidoidea: Leucospidae) nadert onze grens. – *Nieuwsbrief sectie Hymenoptera* 24: 62-64.
- Lotfalizadeh, H. & N. Fakhrzadeh 2012. A short review of the family Leucospidae (Hym.: Chalcidoidea) in Iran. – *Biharean Biologist* 6: 51-54.
- Peeters, T.M.J., H. Nieuwenhuijsen, J. Smit, F. van der Meer, I.P. Raemakers, W.R.B. Heitmans, C. van Achterberg, M. Kwak, A.J. Loonstra, J. de Rond, M. Roos & M. Reemer, 2012. De Nederlandse bijen (Hymenoptera: Apidae s.l.). – *Natuur van Nederland* 11: 1-544.

Renneson, J.-L. 2005. *Leucospis dorsigera* Fabricius, 1775 (Hymenoptera: Chalcidoidea, Leucospidae): Espèce nouvelle en Belgique. – Notes Fauniques de Gembloux 56: 45-46.

Noyes, J.S. 2014. Universal Chalcidoidea Database. – www.nhm.ac.uk/chalcidoids.

SUMMARY

The chalcid *Leucospis dorsigera* new to the Netherlands (Hymenoptera: Chalcidoidea)

On July 23, 2014 a strange wasp was seen in the garden of the author in Pijnacker (between Rotterdam and The Hague). It proved to be a female of the chalcid wasp *Leucospis dorsigera* Fabricius, 1775. This is the first record of *Leucospis dorsigera* in the Netherlands. The nearest locality is in the Eifel in Germany. The most probable host in Pijnacker is *Osmia bicornis*, which is present in the garden.

A. van Heerden
Theodora Versteeghstraat 16
2642 DL Pijnacker
aheerden10@kpnmail.nl